

Eksamen på Økonomistudiet 2009 II

Offentlig udgiftspolitik

3. juni 2009

Rettevejledning

Opgaverne er formuleret, så det kan være relevant at trække på forskellige tekster fra pensum til besvarelse af de enkelte spørgsmål. Det er en kvalitet, såfremt besvarelserne demonstrerer overblik ved at udnytte problemstillingernes kompleksitet til at præsentere et sammensat teoretisk udgangspunkt. I det følgende peges på væsentlige referencer i pensum til besvarelse af opgavens spørgsmål.

Opgave 1

A

Fordelingsproblemstillingen er behandlet i en række tekster i pensum. En grundlæggende oversigt findes hos Boadway & Kean. Her redegøres for basale tilgange til spørgsmålet om omfordeling og retfærdighed. En central problemstilling drejer sig om muligheden for at opstille en social velfærdsfunktion og om sådan en funktions egenskaber. I en Rawlsk tilgang beror den sociale velfærd på velfærden hos individet med mindst velfærd. I en traditionel velfæristisk tilgang dannes den sociale velfærd ved summering over individerne, jfr. her papirets præsentation af en Bergson-Samuelsen social velfærdsfunktion. Antages i en funktion af denne type en strikt konkav nyttefunktion som er identisk for alle individer, og ses bort fra tab ved beskatning (indkomster givet ved lump-sum), findes fuldkommen udligning af alle indkomster optimal.

B

I pensum er det teksten af Dixit & Londregan, som præsenterer en model af et demokratisk politisk beslutningssystem: Medianvælgermodellen. Borgerne/vælgerne er kendetegnet ved deres nyttefunktion med $U = U(C)$ samt ved en ideologisk position. Der gælder aftagende grænsenytte i privat forbrug. Styrken af den aftagende grænsenytte samt den relative betydning af forbrug set i forhold til ideologisk position bestemmer et trade-off hos borgerne mellem ideologi og økonomisk nytte. Der gælder endvidere et tab ved gennemførelse af overførselsprogrammer. Modellen beskrives også i grafisk form i papiret.

Papiret munder ud i en redegørelse for strategier, som kan forfølges af politiske partier i deres kamp for at erobre medianvælgerens stemme og dermed det politiske flertal og magten til at gennemføre partiets program.

C

Alesina m.fl. opstiller tre teser til forklaring af, hvorfor velfærdsstaten er mindre i USA end i Europa: Økonomi (sociale omkostninger ved beskatning m.v.), Politik (minoriteters indflydelse m.v.) samt værdier og adfærd (synet på fattige, etniske problematikker). Der inddrages et omfattende empirisk materiale og på baggrund heraf afvises den første tese, hvorimod de to øvrige findes understøttet. Kernen i papiret er en model, der beskriver individets nytte ved omfordeling, og hvor graden af altruisme måler individets nytte ved andre individers forbrug. Altruismen kædes herefter sammen med spørgsmålet om racemæssig diversitet. Ligeledes beskrives i modellen et politisk system kendetegnet ved et mål for graden hvormed fattiges præferencer slår igennem.

Der kan i øvrigt udmærket inddrages andre momenter fra pensum. En mulighed kunne være at trække på teksterne om pensionssystemer. Forskellige modeller vil her nærliggende kunne forbindes med forskellig grad af omfordeling, og valget af pensionsmodeller er i høj grad en problematik, hvor past dependency spiller en rolle.

Opgave 2

A

Den grundlæggende problemstilling her er et principal-agent problem. Moral hazard og adverse selection er her nærliggende muligheder.

Et papir af Dixit præsenterer en principal-agent model, hvor agenten er strikt profitorienteret. De handleanbefalinger som her udledes kæder valg af kontraktform sammen med spørgsmål om omkostninger ved verificering. Der undersøges tillige egenskaber ved kontrakter med forskellige betalingsregler.

VonHagen-papiret beskriver en model, hvor en række spending units med hver deres politiske lederskab virker med nyttefunktioner, hvis summering afviger fra en samlet regerings nyttefunktion. Her peges på handlemuligheden at etablere en "tropsfører" i form af en central økonomiansvarlig enhed (på nationalt niveau et finansministerium), hvor styrke er afgørende for, i hvilken grad den samlede regerings nyttefunktion realiseres.

B

I pensum opstiller Besley&Ghatak en model som tager udgangspunkt i, at offentligt ansatte ikke er drevet af stræben efter profit men af en mission. Papiret leder frem til anbefalinger vedrørende indretning af styringen, hvor decentralisering af kompetencer til udførende organisatoriske enheder med forskellige missioner gennem effektive matchningsprocesser leder til effektive allokeringsbeslutninger.

Opgave 3

A

Det er relevant i besvarelsen at præcisere, hvad der kan menes med begreberne offentlige og private goder. Teksterne fra Cornes & Sandler redegør specielt for indholdet i begrebet offentlige goder. Rattsø og Sørensen beskæftiger sig med kommuners involvering i tilvejebringelse af goder, som ikke er offentlige goder. Her lægges særligt vægt på, at kommuners engagement i tilvejebringelse af private goder sker i omfordelingsøjemed.

B

Rattsø og Sørensen behandler problemstillingen. De henviser til Musgraves tese om placering af allokeringsopgaven på decentralt niveau og stabiliseringsopgaven på nationalt niveau. Kommunernes engagement i tilvejebringelsen af velfærdsservice i stor skala får for alvor implikationer i forhold til løsning af stabiliseringsopgaven. Derfor er kommunerne af staten underlagt en budgetrestriktion. I Norge findes enhedsskat men i Danmark indgås årlige aftaler mellem kommuner og stat. Det åbner for et principal-agent spil. Rattsø og Sørensen redegør for forskellige problematikker, som træder frem i dette spil.

I og med at en væsentlig begrundelse for offentligt engagement i tilvejebringelse af velfærdsservice er omfordeling, kan statens rolle i forhold til kommunerne også anskues inden for rammerne af Buchanans tese om samaritanens dilemma.

Spørgsmål 4

A

Barr analyser egenskaberne ved de to grundmodeller: Fundede modeller og Pay-as-you-go modeller. Forskellene undersøges i en model, hvor pensionsinddækning forklares ved vækstrate, åben/lukket økonomi, demografisk udvikling og tilbagetrækningsalder indgår. De to modeller findes ikke afgørende forskellige i forhold til bæredygtighed over for demografiske forandringer. Beroende på muligheden for ubalance i udenrigshandelen udpeges real økonomisk vækst som afgørende faktor. Ligeledes peges på, at valg af modeller kan have betydning for økonomiers finansielle disciplin. I denne forbindelse kan det være relevant at pege på, at der i Danmark ikke er udviklet nogen statslig forpligtelse i forhold til de fundede pensionsordninger.

B

Boldro m.fl. undersøger den økonomiske argumentation for, at demografiske forandringer i de vestlige lande gennemgående imødegås ved en bevægelse væk fra pay as you go systemer og i retning af fondsbaserede systemer. Der gøres reference

til Feldstein, som opstiller sæt af kriterier, hvis opfyldelse indebærer at overgang fra ikke fondsbaseret til fondsbaseret system er velfærdsfremmende. Afgørende er, hvorvidt der opnås højere afkast af kapital end svarende til bnp-væksten, hvad der anerkendes at der gennemgående kan forventes. Det er imidlertid en hovedpointe i papiret, at det egentlige problem for de vestlige økonomier med ændring i demografisk struktur er, at længere levealder følges af tidligere tilbagetrækningsalder.